

وضعیت انسان‌سازی و جامعه‌سازی در آموزش و پرورش در کفت‌وگویی «جوان» با پژوهشگر حوزه حکمرانی

نظام آموزشی ما ایرانی نشده‌است

یک جای کار می‌لنگد. کمتر کسی است که نداند آموزش و پرورش کشور نیازمند یک تحول واقعی است، تحولی که منجر به تربیت نسلی شود که نیازهای جامعه را برطرف کند، نسلی که قرار است آینده این کشور را بسازد. البته اهدافی برای این مسئله تعیین‌شده و گفته می‌شود در مسیر این اهداف نیز حرکت می‌شود، اما نتایج اقدامات انجام شده به روشنی نشان می‌دهد که تفاوت آن چیزی که باید باشد و آن چیزی که حاصل شده، به اندازه فاصله زمین تا آسمان است! چرا که پس از صرف وقت و هزینه‌های هنگفت، نه‌تنها مشکلات موجود در جامعه حل نشده، بلکه مشکلات جدیدتری نیز بر آن اضافه شده‌است. متأسفانه به نقطه‌ای رسیده‌ایم که هیچ جای دفاعی وجود ندارد. عملکرد در نظام آموزشی کشور به گونه‌ای بوده که گویی به این مهم فکر نشده که آینده کشور به چه انسان‌هایی نیاز دارد و چطور می‌توان در جهت رفع این نیاز، حرکت کرد. اگر آموزش و پرورش در تمام این سال‌ها، فقط یک‌بار منتقدان و کارشناسان را جمع می‌کرد و صحبت‌های آنها را می‌شنید، مطمئناً طی این همه سال به نتایج بهتری می‌رسید. در همین راستا «جوان» با حسین سیستانی، پژوهشگر حوزه حکمرانی کفت‌وگو کرده‌است.

■ ■ ■

آینده ایران به چه انسان‌هایی نیاز دارد؟

مفهوم آینده که بر ایند گذشته و حال است، صحبت کنیم و سپس در گام دوم، درباره انسان ایرانی تأملی کنیم. پرسش شما چون در باب آینده است، نمی‌توان بدون توضیح حال و گذشته آن را پاسخ داد، زیرا جهان خلقت یک‌امر پیوسته است، به همین سبب باید قبل از ورود به این بحث، یک‌پله‌های پیشین برگردیم و به تعبیری از بالا و به صورت کلان به آن نگاه کنیم. به هر حال خلقت این جهان، امر عبث و ابتری که نبوده‌است. بسیار خلاصه و فشرده اگر بخواهیم بحث کنیم، غایت مسئله خلقت همان نیل به مقام بندگی است. در قرآن هم داریم «و ما خلقت الجن والانس الا ليعبدون (۵۶ ذاریات)» اگر مقصد را بندگی بدانیم، طریقت رسیدن به آن از خودآگاهی می‌گذرد، اما خودآگاهی یعنی چه؟ یعنی اینکه انسان با پیراستن از قیود مختلف درونی و بیرونی بتواند گوهر وجودی فطرت خود را کشف و سپس آن را بالفعل و پدیدار کند، بنابراین اگر امکان انتخاب‌گری را مهم‌ترین ویژگی انسان بدانیم، آزاد پیش‌رفت تحقق‌انسانیت است؛ یعنی مدامگی که انسان از اسارت و انقیاد دیگری‌ها رها نشود، اساساً در موقف انتخاب قرار نمی‌گیرد. با این کلی‌دوازه خودآگاهی می‌شود تاریخ را توضیح داد. یعنی خودآگاهی مسئله اساسی انسان در ساحت فردی و جامعه در ساحت جمعی دانست. در این روایت و صورت‌بندی کارکرد و رسالت انبیا مبارزه برحق برای آزاد شدن است. با این صورت‌بندی تاریخی می‌توان وضعیت حال را توصیف کرد. حال اکنون ما تقریباً متأثر از اتفاقات سه سده اخیر و به تعبیر کلی مدرنیته دانست؛ اتفاقی که می‌توان آغاز آن را باطرح مسئله «روشنگری چیست» کانت در غرب توضیح داد. کانت ناپاکی را «ناتوانی در به کار گرفتن فهم خوشتن بدون هدایت دیگری»

کزارش

بویا ترابی / ایرنا

می‌داند پس معتقد است که اصل بنیادین روشنگری به اعتقاد کانت، «خوداندیشیدن» است. به تعبیر ساده، کانت مسیر «خودآگاهی و کشف و پدیدار کردن فطرت» را به مسیر انحرافی «خودپسندگی انسان یا خوداندیشی» تغییر داد. این تغییر مسیر در کنار رشد سریع تکنولوژیک اما سبب شکل‌گیری بزرگ‌ترین فجایع تاریخ بشر نیز شد. انسان خودبنیان خیلی زود با اتکا به همان رشد تکنولوژی در دو جنگی که غزه، برجمدار این اتفاق کشور ماست. حقیقتاً این امر از ۱۰۰ میلیون کشته بر جا گذاشت، امتداد این توحش تا همین امروز و در نسل کشی غزه نیز قابل‌مشاهده است.

اما درباره محور دوم یعنی انسان ایرانی؛ دست بر قضا، انسان ایرانی چه قبل و چه بعد از اسلام متأثر از این خودآگاهی فطری همواره قابل به توحید بوده‌است. این «اعتقاد به توحید» نیز در الگوی اداره جامعه حول مفهوم «داد» عینیت یافته‌است. از رستم و کاوه تا کوروش و انوشیروان تا پوریای ولی و امیرکبیر به عنوان قهرمانان و اسطوره‌های ایرانی، مهم‌ترین وجه ارزشی‌شان همان دادخواهی از ظالم و یاری‌گری مظلوم است. در بین ملت‌های دنیا می‌توان ادعا کرد

را چطور ارزیابی می‌کنید؟

بر اساس دو مقدمه‌ای که عرض شد باید به نقش و کارکرد سازمان آموزش و پرورش در این مسیر بپردازیم. حرف پایانی در این‌بخش را در ابتدا عرض در آورده‌است که باید به تفصیل همه این پیامدهای آموزش به عنوان یکی از کلیدی‌ترین عناصر سازنده جهان غرب بوده‌است. یکی از دلایل توسعه شتابان و جهان‌گیری مدرنیته را می‌توان متأثر از کارکرد همین نهاد آموزشی دانست. اساساً دولت –ملت‌ها با نهاد آموزشی بود که دارای هویت اجتماعی شدند و یکی از دلایل اجباری و همگانی بودن آموزش در همه کشورها به‌رغم هزینه‌های سنگین همین فراهم آوردن امکان تداوم حکومت از طریق کنترل اجتماعی است. حال اگر به‌دور از تعارفات و ملاحظات بخواهیم با حقیقت ماجرا مواجه شویم، به‌رغم همه تلاش‌ها و ساخت فردی، کنشگرانی چون میرزاحسن رشدیه تا مداخلات بزرگ دولتی و حکومتی چون سند تحول بنیادین آموزش و پرورش، باید بپذیریم هنوز نظام آموزشی ما ایرانی نشده‌است.

چه باید کرد تا نظام آموزشی ما و مدارس کشور ایرانی شود؟

برای نیل به مدرسه ایرانی باید ابتدا نهاد بومی دولتی را ایجاد کنیم و تحول «آموزشی بومی»، خروجی آن باشد. این بومی کردن نهاد آموزشی است که اتفاقاً زمینه‌ساز تکامل ایده «دولت‌بومی» است. این موضوع به‌رغم اهمیت فراوانش اما متأسفانه کمتر مورد توجه واقع شده‌است. شاید یکی از دلایل «نباشت مشکلات» در نظام آموزشی ما به جای «حل مشکلات» باشد. به عنوان جمع‌بندی باید عرض کنم که نظام‌فعلی آموزش

خورشیدی و بادی است. تخمین‌ها نشان می‌دهند که ظرفیت کل تولید برقی از منابع تجدیدپذیر در ایران به بیش از ۱۰۰ هزار مگاوات می‌رسد. **کاهش آلودگی:** استفاده از انرژی‌های تجدیدپذیر به‌ویژه خورشیدی و بادی می‌تواند به کاهش ۴۰ میلیون تن دی‌اکسید کربن در ایران کمک کند. **میزان تولید برق از انرژی‌های تجدیدپذیر:** تا سال ۱۴۰۱، ایران حدود ۱/۵ درصد از برق خود را از منابع تجدیدپذیر تأمین می‌کرد و هدف افزایش این میزان به ۱۰ درصد تا سال ۱۴۰۴ وجود دارد. **تعداد پروژه‌ها:** تا سال ۱۴۰۲، بیش از هزار مگاوات بوده‌است که شامل انرژی خورشیدی و بادی می‌شود. **انرژی خورشیدی**

ظرفیت نصب شده: ایران به دلیل موقعیت جغرافیایی خود و برخورداری از حدود ۳۰۰ روز آفتابی در سال، پتانسیل بالایی در تولید انرژی خورشیدی دارد. تا سال ۱۴۰۲، ظرفیت کل نصب‌شده از انرژی خورشیدی به حدود هزار مگاوات رسیده‌است. با توجه

پایان دادن به تنوع مدارس دولتی با استقرار مدرسه تراز سند تحول بنیادین

پس از انقلاب اسلامی، تلاش‌های وافری صورت گرفت تا مدرسه ایرانی مبتنی بر نیازها و مسائل بومی و بنیاد اندیشگانی ایرانی- اسلامی بارسازی شود و تحول در کتب درسی، تمرکز بر تربیت معلم، استقرار امور تربیتی و توسعه مدارس تا دورترین نقاط کشور و سرمایه‌گذاری

زهرابوروزی امین
کارشناس مسائل آموزش و پرورش

حاکمی از فاصله معنادار تا تحقق مدرسه آرمانی تراز انقلاب اسلامی بود. بنابراین برای رفع این مسئله، جمعی از متخصصان حوزه تعلیم و تربیت کشور، سند تحول بنیادین آموزش و پرورش را تدوین و در سال ۱۳۹۰ به تصویب شورای عالی انقلاب فرهنگی رساندند. پس از تصویب این سند، تلاش‌های بسیاری از سوی برنامه‌ریزان و مدیران آموزش و پرورش، برای تحقق آن صورت پذیرفت، اما در ۱۲ سال گذشته، الگوی واحد سند تحول برای اجرا در سطح مدارس از سوی وزارت آموزش و پژوهشگاه مطالعات آموزش و پرورش قرار گرفت و در خرداده‌ها سال جاری طی بخشنامه شماره ۱۴۰/۱۱۹۰۰ تاریخ ۱۴۰۳/۳/۱۰ مشتمل بر پنج بعد «۱- مدیریت و راهبری تربیتی، ۲- برنامه‌های درسی و تربیتی، ۳- کنشگران اصلی مدرسه (مربیان، مربیان، والدین و جامعه محلی)، ۴- محیط فیزیکی و فرهنگی تربیت و ۵- نتایج مورد انتظار از مدرسه، ۳۲ مؤلفه و ۵۸ شاخص از سوی وزیر وقت به ادارات کل آموزش و پرورش برای اجرا، ابلاغ شد. در سند تحول، مدرسه جلوه‌ای است از مراتب حیات طبیعی و جامعه سالم، کانون عرضه خدمات و فرصت‌های تربیتی، زمینه‌ساز درک و اصلاح موقعیت توسط مربیان و تکوین و تعالی پیوسته هویت آنان بر اساس نظام معیار اسلامی؛ که چشم‌انداز مدرسه تراز سند نیز، مبتنی بر این تعریف تدوین شده‌است.

در الگوی مذکور به موضوع مشارکت جدی مدارس با خانواده‌ها، دانش‌آموزان و جامعه محلی، بسیار تأکید شده و اینگونه عنوان شده که مدارس به عنوان کانون تعلیم و تربیت محله برای تدارک فرصت‌های آموزشی و تربیتی نیازمند مشارکت جامعه محلی اعم از شوراهای شهر و روستا، شهرداری‌ها و دهیاری‌ها، بانک‌ها، مساجد و دیگر نهادهای محلی است و نهادهای مذکور نیز مکلفند بخشی از منابع و فعالیت‌های خود را در راستای انتظارات مدارس، سازماندهی نمایند. همچنین به‌رهمندی هوشمندانه از فناوری‌های نوین و توجه به برنامه درسی، تربیتی و مشاوره در از الگوی مذکور مورد تأکید قرار گرفته‌است. در این راستا مقررات «چارچوب اجرایی و شیوه‌نامه الگوی مدرسه تراز سند» به زودی توسط وزارت آموزش و پرورش به تمامی مدارس کشور ارسال و «اهیران تحول» برای توانمندسازی ارکان مدرسه، تربیت شوند. به نظر می‌رسد استقرار این الگو می‌تواند یکبار برای همیشه، فرصت مناسبی برای حذف تنوع مدارس دولتی به یکی از مهم‌ترینغدغه‌های اولیای دانش‌آموزان در زمان ثبت‌نام فرزندان است، ایجاد نماید تا شاید از این طریق، زمینه برقراری عدالت آموزشی و تربیتی و ارائه خدمات با کیفیت در تمامی مدارس دولتی محقق شود، بنابراین انتظار می‌رود دبیران اجرایی‌ساز سند تحول بنیادین در وزارتخانه با همکاری پژوهشگاه مطالعات و شورای عالی آموزش و پرورش، نسبت به این موضوع چاره‌اندیشی کنند و در نهایت تمامی مدارس دولتی را مکلف به اجرای یک الگوی واحد مبتنی بر سند تحول بنیادین کنند.

اعتبار هزار میلیارد تومانی

برای صندوق حمایت از اشتغال معلولان

سرپرست سازمان بهزیستی کشور گفت: صندوق حمایت از اشتغال افراد دارای معلولیت با اعتبار هزار میلیارد تومان فعالیت خود را آغاز می‌کند، سیدجواد حسینی، سرپرست سازمان بهزیستی کشور به ایجاد مرکز پشتیبانی اشتغال در استان‌های کشور اشاره کرد و گفت: برای ایجاد اشتغال پایدار که هدف نهایی ماست، نیاز به این مرکز احساس شد؛ چرا که ۹۸۴ درصد افراد تسهیلات خود اشتغالی دریافت می‌کنند، اما بخش اعظمی از این مشاغل ناپایدار است.

وی حرفه‌آموزی و اشتغال آفرینی را از اهداف بهزیستی عنوان کرد و افزود: ما به دنبال جامعه دوستدار انسان هستیم که مهم‌ترین موضوع آن، جامعه دوستدار معلول و جامعه دوستدار سالمند است. همچنین با طرح بهزیست محله که یکی از اهداف اصلی آن جامعه سالمند است، امیدواریم به این جامعه خدمت‌رسانی شود. سرپرست سازمان بهزیستی کشور گفت: موضوعات اساسی پیش‌روی سازمان بهزیستی، شناسایی، آموزش، اشتغال و حضور در جامعه و زندگی مستقل است که بهزیستی، راهکارهایی در جهت رسیدن به زندگی مستقل مددجویان در نظر دارد و به همین منظور اقدام به راه‌اندازی سامانه اشتغال بهزیستی کردیم. پشتیبانی اشتغال در استان‌های کشور اشاره کرد و گفت: برای ایجاد اشتغال پایدار که هدف نهایی ماست، نیاز به این مرکز احساس شد؛ چرا که ۹۸۴ درصد افراد تسهیلات خود اشتغالی دریافت می‌کنند، اما بخش اعظمی از این مشاغل ناپایدار است.

وی حرفه‌آموزی و اشتغال آفرینی را از اهداف بهزیستی عنوان کرد و افزود: ما به دنبال جامعه دوستدار انسان هستیم که مهم‌ترین موضوع آن، جامعه دوستدار معلول و جامعه دوستدار سالمند است. همچنین با طرح بهزیست محله که یکی از اهداف اصلی آن جامعه سالمند است، امیدواریم به این جامعه خدمت‌رسانی شود. سرپرست سازمان بهزیستی کشور گفت: موضوعات اساسی پیش‌روی سازمان بهزیستی، شناسایی، آموزش، اشتغال و حضور در جامعه و زندگی مستقل است که بهزیستی، راهکارهایی در جهت رسیدن به زندگی مستقل مددجویان در نظر دارد و به همین منظور اقدام به راه‌اندازی سامانه اشتغال بهزیستی کردیم. پشتیبانی اشتغال در استان‌های کشور اشاره کرد و گفت: برای ایجاد اشتغال پایدار که هدف نهایی ماست، نیاز به این مرکز احساس شد؛ چرا که ۹۸۴ درصد افراد تسهیلات خود اشتغالی دریافت می‌کنند، اما بخش اعظمی از این مشاغل ناپایدار است.

وی در مورد سیاست‌های سازمان بهزیستی در دوره جدید گفت: به دنبال کوچک‌سازی مراکز توانبخشی به جهت شیه شدن آنها به محیط خانواده هستیم. همچنین به همین منظور گسترش مراکز توانبخشی روزانه در مقابل شبانه‌روزی را نیز در دستور کار قرار داده‌ایم.

خبر کوتاه

■ رئیس مرکز مطالعات و برنامه‌ریزی شهر تهران اعلام کرد: با افتتاح فاز نخست پروژه احیای روددره فرحزاد، گام مهمی در جهت تقویت فرهنگ محیط‌زیست شهری برداشته شده‌است.

■ سرپرست مرکز مدیریت پسماند شهری و روستایی سازمان

شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور از اختصاص ۷هزار و ۳۱۸ میلیارد

ریال اعتبار به پروژه‌های مدیریت پسماند ۱۲ شهر استان‌های ساحلی

کشور در سال جاری خبر داد و گفت: از جمله پروژه‌های مهم مرکز

مدیریت پسماند شهری و روستایی کشور برای ۱۴۰۳ سامانه‌ی

محل‌های تلنبار پسماند‌ها و خرید تجهیزات و ماشین‌آلات پردازش و

دفن مهندسی و بهداشتی پسماند در جزایر هرمز و ابوموسی و تکمیل

نیروگاه زباله‌سوز ساری است.